

Euskal Erkidegoko **Memoria
Historikoaren eta
Demokratikoaren arloko
Legearen** aurreproiektuaren
zirriborroa

Bilbo, 2019ko iraila

Memoriaren,
Bizikidetzaren eta
Giza Eskubideen
Institutua

gogora

Instituto de la Memoria,
la Convivencia
y los Derechos Humanos

Euskadi, auzolana, bien común

**EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO**

Euskal Erkidegoko **Memoria**
Historikoaren eta
Demokratikoaren arloko
Legearen aurreproiektuaren
zirriborroa

Bilbo, 2019ko iraila

Edukia

Zioen azalpena.

Xedapen Orokorrak.

1. **artikulua.** Xedea.
2. **artikulua.** Printzipio Orokorrak.
3. **artikulua.** Hartzaileak.

I. kapitulua: Egia jakiteko eskubidea.

4. **artikulua.** Egia ezagutzeko ikerketa.
5. **artikulua.** Gerra Zibilean eta diktadura frankistan, 1936-1978 epean, Euskal Autonomia Erkidegoan urratutako giza eskubideei buruzko oinarriko txostena.

II. kapitulua: Justizia izateko eskubidea.

6. **artikulua.** Elkarlana Justizia Administrazioarekin.
7. **artikulua.** Zantzuak egonik, egindako delituen berri ematea.
8. **artikulua.** Prozesu-egintzak.
9. **artikulua.** Nazio mailako eta nazioarteko organismoen gomendioen sustapena eta jarraipena.

III. kapitulua: Aitortza eta erreparazioa izateko eskubidea.

10. **artikulua.** Aitortza orokorra.
11. **artikulua.** Erakundeen neurriak eta egintzak, gerra zibileko eta diktadurako biktimak gogoratzeko eta aitortzeko.
12. **artikulua.** Kaltea konpontzeko neurriak.

IV. kapitulua: Dibulgazioa eta hezkuntza.

13. **artikulua.** Memoria Historikoaren dibulgazioa.
14. **artikulua.** Memoria Historikoaren ekarpenak hezkuntzan.

V. kapitulua: Pertsona desagertuak bilatzeko eta identifikatzeko neurriak.

15. **artikulua.** Gerra Zibilean eta diktadura frankistaren garaian desagertutako pertsonen bilaketa.
16. **artikulua.** Gorpu-hondarren kokapenaren mapa.
17. **artikulua.** Biktimen bilaketa, hobitik ateratzea eta identifikazioa.
18. **artikulua.** Gorpuzkiak ustekabean aurkitzea.
19. **artikulua.** Proba genetikoak eta DNA-bankua.
20. **artikulua.** Elkarlana beste gobernu batzuekin eta EAEtik kanpoko erakundeekin.
21. **artikulua.** Erorien Harana (Cuelgamuros).
22. **artikulua.** Duintasunaren Kolunbarioa.

VI. kapitulua: Memoriako lekuak, guneak eta ibilbideak.

23. **artikulua.** Euskadiko Memoria Historikoko lekuak, guneak eta ibilbideak.

VII. kapitulua: Memoria Historikoaren kontrako elementuak.

24. **artikulua.** Euskadiko Memoria Historikoaren kontrako elementuak.
25. **artikulua.** Memoria Historikoaren kontrako elementuak kentzea.

26. artikulua. Sari, izendapen, titulu eta ohore instituzionalak kentzea.

27. artikulua. Laguntzak eta diru-laguntzak.

VIII. kapitulua: Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak.

28. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak eta beren babesa.

29. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak gorde-tzea eta eskuratzea.

30. artikulua. Dokumentu-funtsak berreskuratzea.

31. artikulua. Dokumentuak atzitzeko eskubidea.

32. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoaren Dokumentazio Zentroa.

IX. kapitulua: Erakunde memorialisten onarpena, sustapena eta partaidetza.

33. artikulua. Mugimendu memorialistaren onarpena.

34. artikulua. Erakunde memorialisten jardueraren sustapena.

35. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen Erregistroa.

36. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen partaidetza.

X. kapitulua: Jarduera eta antolakuntza administratiboa.

37. artikulua. Gogora, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutua.

38. artikulua. Lau urterako Jarduera Plana.

39. artikulua. Elkarlana tokian tokiko elkarteekin.

XI. kapitulua: Zehapen araubidea.

40. artikulua. Araubide juridikoa.

41. artikulua. Arau-haustekak.

42. artikulua. Kalifikazioaren astungarria.

43. artikulua. Zehapenak.

44. artikulua. Prozedura.

45. artikulua. Zehatzeko eskumena.

Xedapen gehigarriak.

Lehenengo xedapen gehigarria. Diruzko erreparazio-neurriak.

Bigarren xedapen gehigarria. Memoria Historikoaren Lekuak, Guneak eta Ibilbideak.

Lehenengo xedapen iragankorra. Izapidetutako prozedurak.

Bigarren xedapen iragankorra. Dokumentu-funtsak berreskuratzea.

Xedapen indargabetzaile bakarra. Arauak indargabetzea.

Azken xedapenetan lehena. Araudiaren garapena.

Azken xedapenetan bigarrena. Indarrean sartzeta.

Zioen Azalpena

I.

Euskadin demokrazia jardundako berrogei urtetik gora esperientziak eta memoria historikoa eta demokratikoa (2014an Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutua sortzearen une gogoangarriarekin) berreskuratzeko erakunde-konpromisoa hartu den hamabost urtetik gorako esperientziak aukera ematen dute heldutasunez idazteko gerra zibilaren eta diktadura frankistaren memoria historikoaren berreskurapena finkatzeko eta burutzeko xedea duen lege hau. Inoiz gertatu beharko ez zitezkeen eta berriro errepikatu behar ez diren gertakarien bidegabekeria jasan zuten biktimak gogoratuz egingo dugu. Memoria berreskuratzea, aldi berean, etorkizunerako ariketa bat da. Memoriak hartzen duen ondare demokratikoa egungo eta etorkizuneko bizikidetzaren demokratikoaren oinarri gisa hartu behar da, baita balio etikoak eta oinarri demokratikoak sustatzeko bultzatzaile gisa ere.

Euskadik 1936an Bigarren Errepublikaren kontra egindako kolpe militarren eta ondoren etorri zen gerra zibilaren ondorioak jasan zituen. Epe honetan, Euskadiko Autonomia Estatutua gauzatu zen, 1936ko urriaren 1ean Gorteek onartu zutena, eta ondorioz, lehen Eusko Jaurjaritza eratzea 1936ko urriaren 7an.

Kolpe militar honek, gerra zibila eragin eta estatu ilegala ezartzeaz gain, diktadura garai luze baten aurrekaria izan zen, zurrun mantendu zena 1978an Konstituzioa onartu zen arte. Bi gertakariak, gerra zibilak eta diktadurak, eragin traumatikoa izan zuten euskal gizartean eta gerraren eta diktadura frankistaren biktimengan, ikuspegi demokratiko batetik begiratuta, nazioarteko zuzenbidearen bortxaketa eta giza eskubideen urraketak ekarri zituzten.

Euskadiko memoria demokratikoa eraikitzea, lehenaldiaren oroimen horretatik eta ezagutza historiko zehatzenetik abiatuta kultura demokratikoa indartzeko modu sendoena da, ukapen diskurtsoei, bazterkeriari eta tolerantzia ezari aurre egiteko, bizikidetzaren demokratikoan oinarritutako etorkizuna ziurtatuz.

II.

Euskadiko Memoria Historikoaren eta Demokratikoaren Legea giza eskubideen nazioarteko zuzenbidean sartzen da eta Euskal Autonomia Erkidegoaren beraren jarduera-esparruan erartzen diren diziplina hartako betebeharrei erantzungo eta edukia emango die.

Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaz (1948) eta eskubide zibilen eta politikoen nazioarteko itunez harago, batetik, eta eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalen harago, bestetik (1966), benetako konstituzionalitate-bloke unibertsal gisa, arlo honetako ezinbesteko erreferentzia-puntua 60/147 Ebazpena da, Batzar Nagusiak 2005eko abenduaren 16an onartua. Ebazpen hori oinarritzeko printzipioei eta jarraibideei buruzkoa da, giza eskubideen nazioarteko arauen ageriko urraketek eta nazioarteko zuzenbide humanitarioaren urraketek begira, biktimek errekurtsioak jartzeko eta ordainak jasotzeko duten eskubideari buruz. Ebazpen horretan, egitarako, justiziarako eta erreparaziorako eskubidearen tripodea egituratzen hasten da oinarri demokratikoan eta zuzenbidezkoan nazioarteko zuzenbide penaleko eta nazioarteko zuzenbide humanitarioko krimen larrienen suntsitutako edozein gizarteri sortzen lagundu beharko luketen gutxienekoen programa arauemaile gisa.

Aipatutako *Oinarriek* biktimei eta gizarte osoari laguntzen dioten eskubideen dimentsio bikoitz batera zuzentzen dute, banakoena eta taldekoa, giza eskubideen urraketa sistematikoaren patroiak zein izan ziren ezagutzeko elementu gako gisa. Elementu horretatik abiatuta, etorki-

zunean, krimen horiek saihesteko programa arauemaileak ezarri nahi dira, eta, aldi berean, bizikidetzaren oinarri demokratikoak finkatuz eta indartuz joan nahi da. Erreparatu daitekeena erreparatzea da helburua, zer gertatu zen jakitea hura errepikatzea saihesteko, eta, halako moduz, non egiak nazioartean hazten ari den eskubide gisa biktimei eta gizarte osoari lagun diezaion Zuzenbideko Estatuaren filosofian egituratutako itun sozial berri baten eragiletzat. Ondorio horietarako, 2011ko irailaren 29an Nazio Batuen Giza Eskubideen Kontseiluaren 18/7 Ebazpenak *egiaren, justiziaren, erreparazioaren eta berriz ez gertatzeko bermeen sustapenerako errelatore bereziaren* mandatua ezarri zuen. Horrek agerian jartzen du estatu demokratiko orok premia saihetsezina duela aurre egiteko, baita legegintzako neurriekin ere, giza eskubideen nazioarteko arauen ageriko urraketak eta nazioarteko zuzenbide humanitarioaren urraketa larriak gertatu diren egoerei. Egia, justizia eta erreparazioa, horrela, behin betiko lotuta geratuko dira berriz ez gertatzeko neurriei ahaleginak etorkizunaren aldeko memoria demokratiko bate-rantz bideratzeko bektore gisa.

Programa arauemaile hau hazten ari den nazioarteko estandar gisa Espainiako ordenamendura eskualdatzen da Espainiako Konstituzioaren 10.2 artikulua bitartez. Artikulu horrek oinarritzko eskubideei eta askatasunei buruzko arauak Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalarekin eta Espainiak berretsitako gaiei dagokienez nazioarteko itun eta akordioekin bat etorrita interpretatzera behartzen du. Hori dela eta, abenduaren 26ko 52/2007 Legeak, Gerra zibilean eta diktaduran jazarpena edo indarkeria pairatu zutenen eskubideak onartzen eta zabaltzen dituena, eta haien aldeko neurriak ezartzen dituena, Memoria historikoaren Legetzat ezaguna, nazioarteko estandarrekin zuzenean lotuta dago eta barne-jurisdikziora ekartzen du programa arauemaile hura.

Euskadiko Memoria historikoaren eta demokratikoaren Legeak jarduera-ildo horretan jarraitzen du eta hura garatzen du, bere eskumenen arabera. Autonomia Estatutuaren 9. artikulua printzipio gidari gisa ezartzen du botere publikoek hiritarren oinarritzko eskubide eta betebeharren erabilpen egokia zaindu eta bermatuko dutela eta bizitzeko kondizioen hobekuntza ekar dezakeen politika bultzatuko dutela bereziki. Botere publikoei dagokie, baita ere, gizabanakoaren eta berori sartuko den taldeen askatasuna eta berdintasuna zinezkoa eta egiazkoa izan daitezen, lirakeen oztopoak erazteko eta aldeko kondizioei eragiteko neurriak hartzea. Betebehar hori Espainiako Konstituzioaren 9.2 artikulua edukiarekin lotuta dago, eta, neurri horretan, gizabanakoaren eta, azken finean, gure gizartearen babes- eta erreparazio-esparrua, eztabaidarik gabe denboragabea dena. Aurretiko oinarri horren gainean, Euskadiko Memoria historikoaren eta demokratikoaren Legea Gernikako Estatutuaren 10.39 artikulua bitartez Euskal Autonomia Erkidegoari dagokion eta garapen komunitarioa bereziki aipatzen duen eskumen-tituluan oinarritzen da. Euskal lege horrek nazioarteko estandarrek eta estatuko oinarri arauemaileak areagotzen eta zabaltzen ditu, osagarri moduan, bere arloan, eta bere erreferentziazko komunitatean proiektatzen ditu, kalitate handiagoko kultura demokratiko baten eta giza eskubideak betetzeko estandarrek igotzearen alde.

III.

Euskadiko Memoria historikoaren eta demokratikoaren Legeak, ordea, ez du arlo horretako jardun publiko eta instituzionala hutsetik hasten. Aldiz, urrats berria da eta orain arte garatutako ekintzen bolumena bultzatu, zabaldu eta segurtasun juridikoa ematen dio. Laurogeiko hamarkadaz geroztik, gerra zibilak eta ondorengo errepresioak kaltetutako pertsonak kontuan zituzten jarduerak hasi ziren:

- 11/1983 Legea, ekainaren 22koa, Euskal Herriko Autonomia-Arduralaritzari zerbitzu egindako lanarien lanbide eta gozamen-eskubideekikoa;
- 8/1985 Legea, urriaren 23koa, Euskal Herriko Autonomiazko Arduralaritzan zerbitzu egin zuen langilegoaren lanbide eta gozamen-eskubideei buruzko ekainaren 22ko 11/1983 Legea osatzezkoa;
- 1/1986 Legegintzako Dekretua, maiatzaren 13koa, Euskal Herriko autonomia-administrazioan bere zerbitzuak egin zituen langilegoaren lanbide eta gozamen-eskubideei buruzko eraberritutako idazkera onartzezkoa;
- 8/1994 Legea, maiatzaren 27koa, Euskal Autonomi Elkartean kanpoko euskal gizatalde eta etxeekiko harremanetarako (3.2 eta 11 artikulua);
- 3/2002 Legea, martxoaren 27koa, ikastolak legez normalizatu aurretik ikastetxe horietan irakasten aritutakoak aintzat hartzeari eta ordaina emateari buruzkoa;
- 280/2002 Dekretua, azaroaren 19koa, Amnistiari buruzko Legean jasotako kasuen ondorioz askatasun-gabetzea jasan zuten pertsonentzako konpentsazioari buruzkoa;
- 99/2003 Dekretua, maiatzaren 6koa, ikastolak legez normalizatu aurretik ikastetxe horietan irakasten aritutakoak aintzat hartzeari eta ordaina emateari buruzko martxoaren 27ko 3/2002 Legea garatzen duena;
- 22/2006 Dekretua, otsailaren 14koa, askatasun-gabetzea jasandako pertsonen, Langile Soldaduen Diziplina Batailoietan egondakoei barne, konpentsazio ekonomikoak emateko ebazpenak ezartzen dituena, Amnistiari buruzko Legean jasotako kasuen ondorioz askatasun-gabetzea jasan zuten pertsonentzako konpentsazioari buruzko azaroaren 19ko 280/2002 Dekretuan araututako baldintza eta betebeharrak izan ditzaten, arau honetan aurreikusitako prozedura-aldaketak salbu.

Baina mende-aldaketarekin areagotu ziren, ordea, politika publiko mota horiek eta ikusgarritasun handiagoa hartu zuten begirada hondakinak berreskuratzean eta hobiak irekitzean jarri zenean 2002ko abenduaren 10ean; une bereziki sinbolikoa izan zen Gobernu Kontseiluak sailen arteko batzorde bat eratu zuenean gerra zibilean desagertutako pertsonen hobiak ikertzeko eta lokalizatzeko. Horrek erakusten zuen eta finkatu egiten zuen Euskal Autonomia Erkidegoaren lidergo-kokapena memoria historikoa berreskuratzearen arloan, ordurako norabide argia zuena justizia, egia eta erreparazioa hartzigarri demokratikoa izan zitezen. Horren ondorio garrantzitsuena 2003an Eusko Jaurlaritzako Justizia Sailaren eta Aranzadi Zientzia Elkartearen artean lankidetzaren hitzarmen bat sinatzea izan zen. Elkarte hori aitzindaria izan zen estatu osoan gerra zibileko hobi komunak desehorzten eta errepresio frankista ikertzen. Hitzarmen horri esker, memoria-ekintzei etenik gabe eman zaie jarraipena eta erreferentzia izan da Estatu mailan.

Une horretatik aurrera, Eusko Jaurlaritzak, foru-aldundiek edo udalek ezin konta ahala ekimen jarri dituzte abian, antolatutako gizarte zibilaren beraren eta gerra zibilaren eta diktadura frankistaren biktimen familiartekoen lankidetzarekin eta, askotan, gizartearen bultzadarekin. Modu horretan, askotariko ekimenak hedatuz joan dira, hala nola, diktadura frankistaren kontrako borrokaren leku sinbolikoak berreskuratzeko ekimenak, gorpuzkiak berreskuratzeak, artxiboak berrantolatzeak, ikerketak eta gertakari historikoen dibulgazioa, datu baseak egitea, testigantzak jasotzea, eta abar luze bat.

Memoria historikoa eta bereziki biktimen erreparazioaren bidean beste salto kualitatiboa, izan da 107/2012 Dekretua, ekainaren 12koa, onartzea, Euskal Autonomia Erkidegoan, 1960tik 1978ra bitartean, motibazio politikoko indarkeria-egoeran izandako giza eskubideen urraketen ondorioz sufrimendu bidegabeak jasan zituzten biktimak aitortzeko eta biktima horiei ordainak emateko.

Memoriari buruzko politika publikoen instituzionalizazioaren beste urratsa garrantzitsua izan zen azaroaren 27ko 4/2014 Legea, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutua (Gogora) sortzen zuena. Hain zuzen ere, erakunde hori izango da euskal erakunde-arloan politika mota horiek sistematikoki bultzatzeko organo zentrala.

Bere sorreratik, Gogora Institutuak lau urtetarako plana onartu eta garatu du memoria historikoa ikertzeko eta zabaltzeko hainbat ekimenekin eta gerra zibilaren eta diktadura frankistaren biktimak aitortzeko eta omentzeko hainbat ekitaldirekin. Hori guztia bere Administrazio Kontseiluan ordezkaturako aniztasunaren akordio-maila handiarekin egin du. Hasieran egindako bide honetan Gogorak, parte-hartzeko espazioak bultzatu ditu, biktimen familiekin, memoriaren aldeko elkarteekin eta tokiko erakundeekin etengabeko harremana izatea finkatuz, batez ere, hezkuntza arautuko ikasleekin. Ildo berean, bere Dokumentazio Zentroa erreferentziazkoa bilakatu da, gai hauekin lotutako gordailutze eta kontsultarako.

IV.

Gogoraren sorrera Legeak eratu zuen memoriaren politika publikoak garatzeko sujetu instituzionala eta helburu horiek aurrera eramateko beharrezkoak zituen eskumenak. Modu osagarrian, orain garatzen den baliabide legalak bateratu eta zehaztu egiten ditu jarduerak.

Azken bi hamarkadetan gerra zibilaren eta diktadura frankistaren biktimen errekonozimendua eta memoria historikoaren egiaren erreparazioa gizarte eragile eta erakundeen misio partekatua izan da eta adostasun zabalarekin garatu da. Lege hau misio horren ispilu normatiboa da eta amaieraraino modu partekatuan egiteko asmoaren islada.

Lege horrek Euskal Autonomia Erkidegoko memoria historikoko politikak bateratu eta harmonizatze behar den lege-egitura integrala sortzearen beharrari erantzun nahi dio.

Hain zuzen ere, Euskal Autonomia Erkidegoko Memoria historikoaren eta demokratikoaren Legeak, politika publikoak bateratzeaz gain, horien edukiei zehaztasuna eta segurtasun juridikoa ematen laguntzen du. Eta horrek guztiak iraganeko Memoria kritikoa finkatzen laguntzen du, bere beharrezko etorkizuneko bokazioarekin.

Euskal Autonomia Erkidegoko Memoria historikoren eta demokratikoaren Legeak ez du atzerantz begiratzen Gerra Zibilak eta ondorengo errepresioak Euskal Herrian sortu zuten bidegabeko sufrimendu eta suminean harrapatuta, atera ezinik geratzeko. Legearen xedea, atzera begira, Memoria Historikotik dator, baina, bere begirada, eta, helburu nagusia, Demokrazia-rantz doa. Koherentzia, sakontasuna eta sustapen instituzionala eman nahi die egia, justizia eta erreparazioa gauzatzen lagundu dezaketen politika publikoei; barne hartuko ditu berriz ez geratzeko neurriak eta 1936. eta 1978. urteen artean gertatutako giza eskubideen urratze larriak ez errepikatzeko neurriak. Gizarteek fenomeno makrokriminalak jasaten dituztenean, bai gizarteriaren aurkako delituak direnean, bai gerrako krimen larriak direnean, Justizia Administrazio-ko eskema tradizionalak ez dute indarririk izaten eta bereziki blokeaturik egoten dira. Adibidez, hori gertatu da Espainiako Gerra zibilaren kasuan; gerraren ondoren, diktadura-garai luze bat izan zen, eta horrek errepresioa luzatu zuen Demokrazia iritsi arte.

Gizarte justu, bakegile eta bizitzeko harmonia duenak, halabeharrez, dena zaintzen duen tentsio bat behar du, denbora luzez egongo dena, eta ezinbesteko justizia-ekintza gisa gizartearen zauri larriak sendatzen lagunduko duena. Izan ere, demokrazia ezin da ezarri bere berme guztiekin eta modu indartsu eta iraunkorren, ezin badu aniztasun ideologikoko eztabaida publiko legitimoa egiteko baldintzarik sortu, betiere iraganeko giza eskubideen urratze larri eta sistematikoen kausak eta efektuak ezagutuko diren esparru batean, gizarte zibilarentzako an-

tidotoa izateko. Horrela, Zuzenbide Estatuari errespetua izango dio gizarteak, eta giza eskubi-deak ezinbesteko abiapuntu nuklearra izango dira, horietan oinarrituta, bere desadostasunak demokratikoki antolatzeke.

V.

Memoria historikoaren eta demokratikoaren Legeak hamaika atal ditu, eta orain hasten den testua amaitzen duten xedapen multzoa. Legearen xedea eta helburua, horren oinarri diren printzipio orokorrak eta hartzaileak jasotzen dituzte hasierako Xedapen Orokorrek.

I. atalak Egitarako Eskubidea jasotzen du. Gizarteak bere osotasunean duen eskubide bat da, eta, batez ere, biktimek. Helburu du gerra zibilean eta diktadura frankistan gertatutakoa ezagutaraztea. Horretarako, ekimen publikoko hainbat ildo zehatz lanean hasi dira, gerra zibileko eta diktadura frankistaren biktimak identifikatzeko ikerketak sustatzeko. Ekimen horiek errepresio-ko erregimen batek, oinarrizko askatasunik ez zuenak, gizartearen osotasunean gauzatutako bidegabekeria politikoa eta historikoa argituko dute.

II. atalak Justiziarako Eskubidea jasotzen du; Justizia Administrazioaren laguntzarekin batera zenbatutako biktimak justiziarako eskubidearen alde, edo gorpuzkiak aurkitzean delituren bat egon dela adierazten duen aztarnaren bat dagoen edo ez jakinaraztea. Hori guztia, Arartekoren eta nazioarteko instituzioen gomendioak jarraituta, justiziarako eskubidea eraginkorra egiteko eta inpunitatea ekiditeko sustapen-neurrien arloan.

III. atalak biktimen eskubidea arautzen du, beren aitortza- eta erreparazio-eskubidea bermatzeko. Atalak aitortza orokorrerako eskubidea arautzen du, izaera instituzionala duen pertsonalizatutako dokumentu baten bitartez; azken hori Eusko Jaurlaritzak ematen du. Gainera, Gerra Zibilaren eta Frankismoko biktimen oroimenerako eta omenaldirako egun bat ezartzeko beharra adierazten du; Gogorari dagokio biktimen aitortza- eta omenaldi-ekintzak egitea; eta instituzioen arteko akordio bat bultzatzeko beharra adierazi du. Akordioa ahalik eta indar politiko gehienek eta ahalik eta anitzenek osatu eta babestu beharko lukete, eta Memoria Historikoaren erreparazioa instituzionalizatuko duen adierazpen bat oinarri izanda egin beharko litzateke.

IV. atalak dibulgazioko eta hezkuntzako zereginei erreparatzen die. Zeregin horiek ezinbestekoak dira lege honetan, memoria bermatzeko eta gertatutakoaren inguruko hausnarketa kritikoa sortzeko. Horretarako, lehenik eta behin, memoriaren dibulgazio-neurriak landu behar dira; adibidez, Gogoraren Dokumentazio Zentroa sendotzea, erakusketa eremu bat sortzea Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuko egoitzan bertan edo "Gernika 1937 Bakearen Museoa" museoari bultzada berri bat ematea. Gainera, ondorengo arloetan jarduerak antolatzeke beharra azpimarratzen da; hala nola, Bigarren Errepublikatik Demokraziarako aldiari buruzko ikerketak, biltzarrak, jardunaldiak, erakusketak eta Euskal Autonomia Erkidego-ko memoria historiko eta demokratikoa hedatuko duten edozein ekintza.

Bigarrenik, Hezkuntza Sailarekin lankidetzak ezinbestekoa da, euskal curriculumean Memoria Historikoa sartzeko euskarri didaktikoak osatzeko. Heziketa-lan hau beste jarduera mota batzuekin osatu beharko da; adibidez, ikasleei zuzendutako erakusketak, ibilbideak edo eremuak bisitatzea. Horrela, ikasleek Euskal Autonomia Erkidegoan garai hartan gertatutakoa dakitela berma daiteke.

Lege honen V. atalak dioenaren arabera, Gogorari dagokio Gerra Zibilean desagertutako pertsonak aurkitu eta identifikatzeko ekitea, eta aurkitzean, identifikatzea. Prozesu horiek ezarritako protokoloari jarraituz egingo dira. Gainera, aipatutako institutuari dagokio hobien mapa

egitea, desagertutako senideekin komunikatzea eta desagertutako pertsonen gorpuzkiei zuzendutako kolunbarioak gogoratzea eta omentzea.

Halaber, Legeak ezartzen du beste autonomia-instituzioekin edo Espainiako Gobernuarekin hitzarmenak sinatu behar direla, ahalik eta desagertutako pertsona gehien berreskuratzeko, eta zehazki, Erorien Haranean dauden gorpuzki hobiratuak berreskuratzeko beraien senitarte-koek horrela eskatzen dutenean.

VI. atalak Euskal Autonomia Erkidegoko Memoria Historikoaren ibilbide eta espazioen gaiei heltzen die. Atalak orokorki definitzen ditu toki horiek eta arau-garapena egin ondoren, katalogo bat sortuko da eta babes eta kontserbaziorako erregimena zehaztuko da.

Memoria Historikoaren aurkako sinbologiak ere atal berezia du lege honetan: VII. atala. Azkeneko urteetan mota honetako ohore instituzional, sari eta elementu gehienak kendu diren arren, badaude oraindik guztiz desagertu beharreko arrastoak.

VIII. atalak Euskal Autonomia Erkidegoko Memoria Historikoko dokumentuak lantzen ditu. Euskal Autonomia Erkidegoko dokumentu-ondarearen parte ez diren dokumentuak memoria historikoko dokumentuak direla aitortu ahalko da, betiere sail eskudunak hori adierazten badu. Gainera, gomendatzen da beharrezko ekintzak egitea Euskal Autonomia Erkidegorako interesgarriak izan daitezkeen funts dokumental eta ahozko testigantza guztiak biltzeko eta berreskuratzeko, baita Memoria Historiko eta Demokratikoko dokumentuak biltzeko ere. Batez ere, azpimarratzen da Eusko Jaurlaritzak gerra zibilean eta diktadura frankistan ebatsitako dokumentuak berreskuratzeko beharrezko neurriak bultzatuko dituela.

IX. atalak mugimendu asoziatiboari Euskal Autonomia Erkidegoko Memoria Historiko eta Demokratikoa berreskuratzeko eta biktimen defentsarako egin duen lana aitortzen dio. Gainera, Memoria Historikoko entitateetan parte-hartzea sustatzeko erregistro bat sortu da, eta Aholkularitza Batzordea eratu.

X. atalak administrazio-jarduera eta -antolamenduari zuzendutako artikuluak garatzen ditu. Gogorari dagokio lege honetan ezarritako neurriak bultzatzea eta gauzatzea, eta legealdia hasten den bakoitzean lau urteko plan bat sortu beharko du. Era berean, Gogorako Zuzendaritza Batzordeari urtero institutuaren aurrekontuen aurreproiektua onartzea baimentzen zaio, baita bere jardueraren ildo orokorrak zehaztea ere, betiere 4/2014 Legeak dioenaren arabera.

XI. atalak, azkenik, zehapen-araubidea ezartzen du; eta legearen amaierako atalak bi xedapen gehigarri ditu, bi xedapen iragankor, xedapen indargabetzaile bat eta bi azken xedapen.

Lehenengo xedapen gehigarriak orain arte biktimak erreparatzeko hartu diren erabaki eta arauen gainean azterketa egiteko eskatzen dio Gogorari, izan daitezkeen hutsuneak konpontze aldera. Bigarren xedapen gehigarriak, Memoria Historikoko Lekuen Katalogoa dekretuz onartuko dela arautzen du. Lehenengo trantsizio-xedapenak izapidetzen ari diren prozeduren bidea zehazten du. Bigarren trantsizio-xedapenak jasotzen du Eusko Jaurlaritzak jarduerak egingo dituela Euskadiko Memoria Historikoari buruzkoa den eta Estatuko Administrazioaren jabetzako den funts-ondarea berreskuratzeko. Xedapen indargabetzaileak lege honen kontrako arau oro indargabe uzten du; azken xedapenetan lehenak lege honen araudi garapena zehazten du eta azken xedapenetan bigarrenak legearen indarrean sartzea ezartzen du.

Xedapen Orokorrak

1. artikulua: Xedea.

Lege honen xedea da Euskadiko Memoria Historikoaren aldeko politika publikoak arautzea, Euskadiko Autonomia Estatutuaren 9. eta 10.19. artikuluen babesean, eta Gerra Zibilean eta diktadura garaian arrazoi politiko zein ideologikoengatik edo erlijioagatik jazarpena edo indarkeria pairatu zuten pertsonen kalte moralak erreparatzeko helburuarekin, eta beren memoria pertsonal eta familiarra berreskuratzeko; horrez gain, balio eta printzipio demokratikoak bulztatu nahi dira, eta ezagutzera eman Gerra Zibilean, diktadura frankistan eta trantsizioan gertatutakoa, Euskadiko Autonomia Estatutua indarrean sartu zen arte.

2. artikulua: Printzipio orokorrak.

1. Legeak Legeak oinarri hartzen ditu egia, justizia, erreparazioa eta egoera hori ez errepikatze-ko bermea. Halaber, balio demokratiko hauetan oinarrituta dago: elkartasuna, bizikidetzaren, pluraltasun politikoa, giza eskubideen babesa, bakearen kultura eta emakume eta gizonen arteko berdintasuna.
2. Legea, Konstituzioaren 10.2 artikuluan xedatutakoari jarraikiz, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren eta Espainiak gai horren inguruan berretsi dituen nazioarteko hitzarmen eta akordioen arabera aplikatu eta interpretatuko da.
3. Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioak behar adina neurri hartuko ditu, ordenamendu juridikoan jasotako bermeak ertsiki errespetatuz, honako eskubide hauek bermatzeko:
 - a) Egia jakiteko eskubidea. Gerra Zibilean eta diktadura frankistan gertatutako giza eskubideen urraketa ezagutzeko eta ikertzeko eskubidea, bai eta, egoerarik latzenetan ere, askatasuna eta demokrazia defendatzeko ahalegina ere.
 - b) Justizia izateko eskubidea, Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioaren eskumenei baitan, gerra zibila, diktadura frankista eta Euskadiko Autonomia Estatutua indarrean sartu arteko trantsizio demokratikoaren denboraldiari dagokiona.
 - c) Aitortza eta erabateko erreparazio eraginkorra izateko eskubidea, urraketa larri-tasunari eta pairatutako kalteei dagokien neurrian; horretarako, beharrezkoak dira neurri indibidual eta kolektiboak, erreparazio moralak, eta itzultzearekin, kalte-ordainarekin, errehabilitazioarekin eta poztasunarekin lotutako neurriak.

3. artikulua: Hartzaileak.

Arreta berezia jarriko zaie pertsona eta kolektibo hauei:

- a) Estatu-kolpe militarren aurrean diktadura frankistan legezkotasun demokratikoa defendatzearen ondorioz hildako edo desagertutako pertsonak.
- b) Errepublikan defendatzeagatik edo, demokrazia berrezarri nahian, erregimen frankistari aurka egiteagatik Euskadin zein kanpoan espetxeratu, torturatu, deportatu, jazar-tu eta nahitaezko lanak egitera behartu edo kontzentrazio-esparruetan sartu zituzten pertsonak.
- c) Estatu-kolpe militarren eta diktadura frankistaren ondorioz erbesteratu ziren pertsonak.
- d) Diktadura frankistaren ondorioz jazarpen ekonomikoa, konfiskatzeak eta isunak pairatu zituzten pertsonak.

- e) Bigarren Errepublikan kargu edo lanpostu publikoren bat izateagatik errepresaliak jasan zituzten pertsonen.
- f) Diktadura frankistaren garaian errepresaliak jasan zituzten alderdi politiko, sindikatu, gutxiengo etniko, logia masoniko, mugimendu feminista eta talde kulturalen.
- g) Diktadura frankistan sexu-orientazioa dela-eta jazarpenera sufritu zuten pertsonen.
- h) Diktadura frankistan euskaraz mintzatzeagatik jazarpenera sufritu zuten pertsonen, hizkuntza hori erabiltzeko debekua zela eta.
- i) Beren egoera berezia dela eta 38. artikuluan aipatzen diren planetan sartzen diren beste kolektiboen.

I. Kapitulumua. Egia jakiteko eskubidea

4. artikulua: Egia ezagutzeko ikerketa.

1. Eusko Jaurlaritzak behar adina ekintza sustatuko ditu eta beharrezkoak diren neurriak hartuko ditu, Gerra Zibilean eta diktadura frankistan Euskadin izandako biktimak identifikatzeko.
2. Halaber, ikerketak bultzatuko ditu, diktadura frankistan oro har gizartean gertatutako injustizia historiko eta politikoa ezagutarazteko, izan ere, erregimenak jazarpenera eta oinarritzko askatasunik eza bultzatu zituen.

5. artikulua: Gerra zibilean eta diktadura frankistaren garaian, 1936-1978 epean, Euskal Autonomia Erkidegoan urratutako giza eskubideei buruzko oinarritzko txostena.

1. Eusko Jaurlaritzak, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Gogora Institutuaren bitartez (aurrerantzean, Gogora), beharrezkoak diren ikerketak sustatuko ditu, gerora "Gerra zibilean eta diktadura frankistaren garaian, 1936-1978 epean, Euskal Autonomia Erkidegoan urratutako giza eskubideei buruzko oinarritzko txostena" izeneko txostena prestatzeko.
2. Lortutako emaitzak publikoak izango dira, datu-base baten bitartez. Datu-base horretan sartuko dira, jatorriz euskaldunak izan eta oinarritzko eskubideen urraketa jasan duten pertsonak eta, halaber, lege honen xede diren gertakariak jazo zirenean Euskadin hil ziren pertsonak.
3. Datu-basea publikoa izango da, betiere biktimen baimena ematen badute, eta, hildako edo desagertutako pertsonen kasuan, ondorengo zuzenen uko egitea hartuko da kontuan.
4. Datu-basean erregistratuko da, besteak beste, pertsona hiltzeko edo desagertzeko arrazoia, lekua, egoera eta jazarpenera noiz jasan zuen, Datu Pertsonalak Babesteari buruzko legeak xedatutakoa betez.
5. Ikerketak ikuspegi historikoa eta giza eskubideen nazioarteko ikuspegia uztartuko ditu; hala, kategoria historikoak alderatuko ditu Nazioarteko Zigor Zuzenbidearen kategoriekin.

II. Kapitulumua. Justizia izateko eskubidea

6. artikulua: Elkarlana Justizia Administrazioarekin.

Memoria Historikoaren arloan eskuduna den organismoa, hots, Gogora Institutua, Justizia Administrazioarekin elkarlanean arituko da biktimen justizia izateko duten eskubidea defendatzeko.

7. artikulua: Zantzuak egonik, egindako delituen berri ematea.

Eusko Jaurlaritzak Ertzaintzari, fiskaltzari eta organo judizialei jakinaraziko dizkie ikerketen emaitzak, hala dagokionean, baldin eta egindako ikerketetan deliturik egin izanaren zantzurik badago.

8. artikulua: Prozesu-egintzak.

Gogora institutuak proposamena egin diezaioke Legelarien Euskal Kontseiluari prozesuren bat martxan jartzeko edo dagoeneko martxan dauden horietan pertsonatzeko, Eusko Jaurlaritzaren Zerbitzu Juridikoa Antolatzeko Legean xedatutakoari jarraikiz, jurisdikzio-organoen aurrean prozesu-egintzak gauzatzeko, arlo horretan deliturik egin izanaren zantzurik balego.

9. artikulua: Nazio mailako eta nazioarteko organismoen gomendioen sustapena eta jarraipena.

Gogora Institutuak Arartekoaren ekimenetan eta gomendioetan lagunduko du, bai eta zigorgabetasuna ez instituzionalizatzeko eta justizia izateko eskubidea bultzatzeko neurriak sustatzen dituzten nazioarteko erakundeek ekimen eta gomendioetan ere.

III. Kapituluak. Biktimen aitortza eta erreparazioa izateko eskubidea

10. artikulua: Aitortza orokorra.

1. Abenduaren 26ko 52/2007 Legearen 4. artikuluan aipatzen den adierazpena eskuratzeko biktimek eta haien senideek laguntzeko duten eskubideari kalterik egin gabe, biktimek eskubidea dute aitortza dokumentu pertsonalizatu eta instituzionala eskuratzeko, Eusko Jaurlaritzak igorria, beren ohorea eta poztasun morala birgaitzea helburu duena.
2. Ziurtagiri hori bateragarria izango da ordenamendu juridikoan aurreikusita dagoen beste edozein aitortzarekin, baina ez du Administrazio Publikoen ondare-erantzukizunik aitortzen, hortaz, ez du inolako kalte-ordain ekonomiko edo profesionalik eragingo.

11. artikulua: Erakundeek neurriak eta egintzak, gerra zibileko eta diktadurako biktimak gogoratzeko eta aitortzeko.

1. Gogora institutuak erakunde arteko akordio bat sustatuko du, ahalik eta alderdi politiko gehienek babesarekin, erakundeek Memoria Historikoa erreparatze aldera ekarpena egin dezaten.
2. Estatu-kolpe militarren zein diktaduraren biktimak, urtero, oroitu eta aitortzeko egun bat zehaztuko da.
3. Egun horretan, euskal erakunde publikoek, tokian tokiko erakundeek laguntzarekin, aitortzarako eta omenaldia egiteko jarduerak antolatuko dituzte, biktimen memoria bizirik mantentzeko, balio demokratikoak aldarrikatzeko eta euskaldunek askatasunaren alde bizitako borroka gogora ekartzeko.

4. Euskal botere publikoek, halaber, bestelako neurri aktiboak eta egintza instituzionalak sustatuko dituzte, 3. artikuluan definitutako biktimak gogoratzeko eta aitortzeko.

Horiek guztiak Gogora institutuaren lau urterako planetan garatu eta jasoko dira; plan horiek lege honen 38. artikuluan aipatzen dira.

12. artikulua: Kaltea konpontzeko neurriak.

Gogora institutuak, lege honen xedapen gehigarrietan lehenak xedatzen duenari jarraikiz, kaltea konpontzeko neurri ekonomikoak aztertu behar ditu –biktimei zuzenduak, eta bai estatu mailako araudian bai autonomikoan aitortuak–; hala, Gogora institutuaren Zuzendaritza Kontseiluak erabakiko du egokia eta posiblea den bestelako kalte-ordain osagarriak ematea, eta, hala bada, horiek proposatu eta martxan jarriko ditu.

IV. Kapitulua. Dibulgazioa eta hezkuntza

13. artikulua: Memoria Historikoaren dibulgazioa.

Gogora institutuak Euskadiko Memoria Historikoaren hedapena bultzatuko du, memoriaren eraikuntzan herritarren partaidetza areagotzeko eta gertatutakoari lotuta hausnarketa kritikoa egitera animatzeko. Besteak beste, neurri hauek sustatuko dira:

- a) Gogora institutuaren Dokumentazio Zentroa eta Liburutegia sortzea, eta denon eskura egotea.
- b) Ikus-entzunezko eta dokumentazio funtsa sortzea eta hedatzea, batez ere gerra zibileko eta diktadura frankistaren garaiko biktimen lekukutzak.
- c) Gogora institutuaren erakusketa martxan jartzea Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren egoitzan.
- d) Euskadin Memoria arloa lantzen duten museoak berritzea eta sustatzea, bereziki “Gernika 1937. Bakearen Museoa”.
- e) Memoria Historikoa zabaltzarekin lotura duten kongresuak, jardunaldiak, topaketak, erakusketak eta bestelako jarduerak antolatzea.
- f) Ikerketa historikoak sustatu eta bultzatzea Unibertsitateekin eta/edo Unibertsitate Institutuekin, hala nola, hala nola adituak diren historialariek.

14. artikulua. Memoria Historikoaren ekarpenak hezkuntzan.

Gogora institutuak, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailarekin elkarlanean, tresna didaktikoak eskainiko ditu Memoria Historikoa hezkuntza curriculum-ean txertatzeko eta hauek egiteko prozedurak zehaztasun historikoan eta pluraltasunean oinarrituko direla bermatuko du.

Halaber, Hezkuntza Sailarekin koordinatuta, bisita didaktikoak sustatuko ditu erakusketetara, museoetara eta Memoria Historikoko leku eta ibilbideetara.

V. Kapituluak. Pertsona desagertuak bilatzeko eta identifikatzeko neurriak

15. artikulua: Gerra zibilean eta diktadura frankistaren garaian desagertutako pertsonen bilaketa.

1. Gogora institutuak behar adina neurri hartuko ditu gerra zibilean eta diktadura frankistan Euskadin desagertutako pertsonak bilatzeko eta identifikatzeko, eta, posible bada, pertsona horien gorpuzkiak berreskuratzeko eta identifikatzeko.
2. Gogora institutuak komunikazio kanal egokiak ezarriko ditu bermatzeko biktimek eta beren senideek badakitela eskubide hori dutela, eta gorpuzkiak bilatzeko, desobiratzeko eta identifikatzeko prozesua ezagutzen dutela.
3. Gerra zibilean desagertutako pertsonak bilatzeko, desobiratzeko eta, hala dagokionean, gorpuzkiak identifikatzeko ekintzak jarduketa zientifikoko eta diziplina anitzeko protokoloaren arabera egingo dira (abenduaren 26ko 52/2007 Legearen 12.1 artikuluan deskribatuta).

Halaber, hobietan esku hartzeko protokolo horiek aplikatuko dira gudarien, milizianoen edo Gerra Zibilean ekintza militarretan hil ziren pertsonen hobi komunetan esku hartzeko, ekintza hori programatuta egon zein ustekabeko aurkikuntza baten ondorioz egin.

16. artikulua: Gorpu-hondarren kokapenaren mapa.

1. Gogora institutuak eguneratuta izango du desagertutako biktimak aurkitu diren Euskadiko lekuen mapa, edo, eskuragarri dauden datuen arabera, ustez gorpuzkiak egon daitezken lekuen mapa.
2. Mapako informazio hori bidali egingo da, estatu espainiar osoko mapa bateratuan txertatzeko, abenduaren 26ko 52/2017 Legearen 12. artikuluan xedatutako prozedurei jarraikiz.
3. 1. atalean azaldutako kokapenak dituen dokumentazio kartografikoa eta geografikoa, eta eskuragarri dagoen bestelako informazio osagarria, nahi duenak kontsultatu ahal izango du.

17. artikulua. Biktimen bilaketa, hobitik ateratzea eta identifikazioa.

1. Gerra zibilean eta diktadura frankistan desagertutako pertsonak bilatzeko, desobiratzeko eta, hala dagokionean, gorpuzkiak identifikatzeko ekintzak Gogora institutuak baimendu behar ditu, lege honetan aurreikusitako protokoloekin bat eta araudiak jasotzen dituen berme eta prozeduren arabera.

Halaber, Gogorak jakinaraziko dio prozedura hasi duela gorpu-hondarrak aurkitu diren lekuari dagokion barruti judizialeko Instrukzio Epaitegiari,

2. Gogora institutuak kudeatuko ditu jarduketa-prozesuen azterketa, balorazioa, koordinazioa eta jarraipena.
3. Antolatutako prozesuei esker zein ustekabean aurkitutako gorpuzkiak lekualdatzeko, Gogora institutuaren baimena behar da, agintari judizialak agintzen duenari kalterik egin gabe. Gorpuzkiak lekualdatu ondoren inork erreklamatzeko ez baditu, agintzen den kolunbarioan hobiratu beharko dira, edota gorpuzkiak aurkitu ziren udalerriko hilerrian.
4. Ikerketa-prozesua bukatutakoan, txosten bat prestatu beharko da prozesuan parte hartu duten aditu guztien txostenekin, eta Gogora institutuari bidali beharko zaio.

5. Eusko Jaurlaritzak, Gogoraren bitartez, tokiko erakundeekin adostuta, deshobiratzeak tekniki ezinezkoak direnean, biktimen hobiak duin egingo ditu.

18. artikulua. Gorpuzkiak ustekabeen aurkitzea.

1. Norbaitek ustekabeen gorpuzkiak aurkitzen baditu, berehala jakinarazi behar dio Eusko Jaurlaritzako Administrazioari, aurkitzen diren lekuko Udalari edo Ertzaintzari, eta haiek aurkikuntzaren berri eman behar diote, ahal bezain laster, Gogora Institutuari.
2. Udalak, bere eskumenen baitan eta lege honetan memoria historikoaren arloan aurreikusitako elkarlanaren esparruan, gorpuzkiak dauden lekua babestu, mugatu eta zainduko du.

19. artikulua. Proba genetikoak eta DNA-bankua.

1. Gorpuzkiak hobitik ateratzen direnean, hezurretatik lagin genetikoak ateratzeko, 16.3 artikuluan adierazitako protokoloa gidalerroei jarraitu behar zaie.
Ondorio horietarako, euskal Administrazioak DNA-bankuen sistema ezarri eta kudeatuko du. Bertan, hobitik ateratako hezurren datuak eta biktimen senideak direla frogatu ondoren laginak ateratzeko eskaera egin duten pertsona boluntarioen datuak erregistratuko dira. Hala, DNA sekuentziatu eta biltegitratutako laginekin alderatu ahal izango da.
2. Euskadiko Administrazioak Euskal Herriko Unibertsitatearekin lan egingo du, arlo horretan dauden baliabiderik egokienak eta aurreratuenak erabiltzen direla bermatzeko.

20. artikulua. Elkarlana beste gobernu batzuekin eta EAETik kanpoko erakundeekin.

Eusko Jaurlaritzak lankidetzarako hitzarmenak sina ditzake Espainiako Gobernuarekin, beste autonomia-erkidego batzuekin eta erakunde publiko zein pribatuekin, Euskal Autonomia Erkidetik kanpo indarkeriaren ondorioz desagertutako euskaldunak bilatzeko eta identifikatzeko.

21. artikulua. Erorien Harana (Cuelgamuros).

Eusko Jaurlaritza Estatuko Administrazio Orokorrekin lankidetzan arituko da Erorien Haranean (Cuelgamuros) hobiratutako euskaldunen auziari dagokionez, hala nahi duten familiek gorpuzkiak hobitik atera ahal izateko.

Halaber, Gogora Institutuak laguntza emango die hobitik ateratzeko prozesua abian jarri eta gorpuzkiak berreskuratu nahi dituzten familiei.

22. artikulua. Duintasunaren Kolunbarioa.

Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuak dauden eta sortzen diren kolunbarioak mantenduko ditu, tartean Elgoibarko Duintasunaren Kolunbarioa, biktimak omentzeko eta gogoratzeko, bai eta antzeko beste leku batzuk ere; bertan hobiratuko dira gerra zibilean desagertu ziren eta identifikatu ez diren pertsonen gorpuzkiak, edo, identifikatuta daudenak, baldin eta senideek erabakitzen badute bertan hobiratzea.

VI. Kapitulua. Euskadiko Memoria Historikoko lekuak, guneak eta ibilbideak

23. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoko lekuak, guneak eta ibilbideak.

1. Euskadiko Memoria Historikoko lekuak dira autonomia erkidegoarentzat interesgarriak diren gune, eraikin edo inguruak, bertan berezko garrantzia historiko edo sinbolikoa izan duten gertakariak egon direlako, edo memoria kolektiboan eragin nabaria izan dutenak, balio eta askatasun demokratikoaren defentsarekin lotuta daudenak.
2. Memoria Historikoko ibilbide deritze Euskadiko Memoria Historikoko bi leku edo gehiagok osatutako multzoei, espazio berean daudenak eta historikoki nahiz sinbolikoki antzera interpretatu ahal direnak, bestelako balio esanguratsuei kalte egin gabe: arkitektonikoak, paisaiari edo ingurumenari lotutakoak, etnografikoak edota antropologikoak.
3. Burdinazko Gerrikoa izenekoa Euskadiko Memoria Historikoko lekutzat hartuko da. Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuak beharrezkoak diren neurriak bultzatuko ditu Burdinazko Gerrikoa zabaltzeko, horren inguruan sentsibilizatzeko, seinalezatzeko eta bere balioa azpimarratzeko, Memoria Historikoa berreskuratzeko ibilbide gisa. Horretarako, inguruko udalerrien eta foru-aldundien laguntza izango du, kultura-ondareari buruzko araudiaren arabera aplikagarriak diren babes-neurriei kalte egin gabe; araudi horrek kultura-ondasun izaera aitortzen dio lekuari, Monumentu Multzo kategoriarekin.
4. Horrez gain, Euskadiko Memoria Historikoko lekutzat hartuko dira 1. atalean deskribatutako gertaerekin lotura zuzena eta historikoa izan ez arren gerora jazarpen horren biktimak gogoratzeko, aitortzeko eta zauriak sendatzeko biktimen senideek, elkarte memorialistek, erakundeek edota administrazio publikoek sortu dituzten espazioak.

Memoriako Lekuen, Guneen eta Ibilbideen Katalogoa prestatuko da, publizitate eta kontrol helburuekin, eta ondo araututa egongo da zer leku edo ibilbide erregistratzen diren, prozedura eta horiek babestu eta zaintzeko modua.

VII. Kapitulua. Memoria historikoaren kontrako ikurrak

24. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoaren kontrako elementuak.

1. Euskadiko Memoria Historikoaren eta biktimen duintasunaren kontrakoa da 1936ko estatu-kolpea edo diktadura frankista, horien arduradunak edo diktaduraren alde jokatu zuten elkarteak publikoki gorestea, banaka zein kolektiboki, adibidez honako hauen bitartez:
 - a) Eraikin publikoetan edo kalean begien bistan jarritako plakak, ezkutuak, intsigniak, inskripzioak, anagramak edo bestelako elementuak.
 - b) 1936ko altxamendu militarreko eta diktadura frankistako partaideak, bultzatzaileak edo babesleak aipatzea, eta legezkotasun demokratikoa eta bere babesleak gutxiestea.
 - c) Estatu-kolpea edo diktadura frankista babestu zuten militarrek edo politikariak omentzen dituzten kaleen edo leku publikoen izenak.
2. Aurreko atalean ezarritakoaren ondoretarako, publikoak dira edozein eraikin publikotan edo erabilera publikoko eraikin pribatutan jarritako elementuak, edota sarbide eta erabilera publikoko espaziora begira dauden eraikinetan jarritakoak.

25. artikulua. Memoria Historikoaren kontrako elementuak kentzea.

1. Administrazio edo erakunde publiko eskudunek berenak diren eraikinetan aurkitzen dituzten eta Euskadiko Memoria Historikoaren kontrakoak diren elementu guztiak kenduko dituzte.
2. Euskadiko tokiko administrazioek, beren eskumenen baitan, eta aurreko artikuluan xedatutakoari jarraikiz, beharrezkoak diren neurriak hartuko dituzte beren udalerrietan Memoria Historikoaren kontrakoak diren elementuak kentzeko. Elementuok eraikin pribatuetan badaude baina sarbide eta erabilera publikoko espaziora begira, Udalak neurriak hartuko dituzte jabeek kendu ditzaten.

Eusko Jaurlaritzak, halaber, Gogoraren bitartez, modu subsidiarioan ekimenak aurrera eramateko ahalmena izango du, Memoria Historikoaren kontrako elementuak kentzeko eta ezabatzeko, tokiko erakundeek ekimen hori arrera eraman ezin dutela arrazoitua dagoenean.

3. Euskadiko Udalek, xedapen hau indarrean sartu eta urtebeteko epean, txosten bat bidali beharko diote Gogora institutuari, beren udalerrietako bide eta espazio publikoen izenak Lege honetan xedatutakora egokitzeke egin duten lana azalduz.

26. artikulua. Sari, izendapen, titulu eta ohore instituzionalak kentzea.

Euskadiko tokiko Administrazioek sariak, izendapenak, ohorezko tituluak eta 1936ko altxamendu militarren, gerra zibilaren eta diktadura frankistaren babesleak goresteko bestelako moduak aztertu eta baliogabetuko dituzte, urtebeteko epean, eta egindakoa ziurtatuko dute. Administrazioek edonoren eskura jarriko dituzte ziurtapen horiek, eta behar bezala igorriko dizkiete Gogora institutuari, webgunean argitaratzeko.

27. artikulua. Laguntzak eta diru-laguntzak.

Ordenamendu juridikoak horrela jasotzen duenetan, Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioak ez ditu diruz lagunduko, ez hobaririk emango edota laguntza publikorik emango, Euskadiko Memoria Historikoaren eta Demokratikoaren kontra egiteagatik ebazpen administratiboz zigortuak izan diren, pertsona fisikoak edo juridikoak, izan publikoak zein pribatuak.

VIII. Kapitulua. Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak

28. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak eta beren babesa.

1. Lege honen ondoretarako, Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentutzat hartuko da edozein izaerako pertsona fisiko nahiz juridikoek sortutako informazioa, beren edo hirugarren pertsonen ekintzen lekukotza gisa. Informazioa euskarri batean jaso behar da, edozein adierazpen modutan eta testuinguru teknologikotan sortu dela ere, eta lotura izan behar du Euskadiko Memoria Historikoak biltzen duen garaian euskaldunek beren eskubide eta askatasunak defendatzeko bizitako borrokarekin, historiaren zati hori babesteko, ezagutarazteko eta zabaltzeko.
2. Kultura ondarearen arloko Sail arduradunak Euskadiko kultura-ondaretzat hartu ahal izango ditu kategoria horretan sartzen ez diren Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumen-

tuak, Gogora institutuak hala eskatzen badu, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legean edo horren ordezkotako arauan ezarritako prozedurei jarraikiz.

3. Abenduaren 26ko 52/2007 Legearen 21.2 artikuluan xedatutakoari jarraikiz, artxibo pribatu nahiz publikoetan dauden Gerra Zibilari edo diktadura frankistari buruzko dokumentuak dokumentazio-ondarea eta ondare bibliografikoa dira.
4. 38. artikuluan aipatutako Planaren esparruan, beharrezkoak diren neurriak hartuko dira Autonomia Erkidegoarentzat garrantzitsuak diren dokumentuak eta ahozko lekukotzak biltzeko eta berreskuratzeke, Euskadiko Memoria Historikoko dokumentuak baitira.

29. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak gordetzea eta eskuratzea.

1. Botere publikoek behar adina neurri hartuko dituzte Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak babesteko, deskribatzeko, identifikatzeko eta zabaltzeko, batez ere hondatuta edo degradatzeko arriskuan daudenak, eta behar bezala zainduko ditu lapurreta, suntsipen edo ezkututzerik ez izateko.
2. Euskal Administrazioak, aurrekontuaren arabera eta 38. artikuluan jasotako jarduketa-plana kontuan hartuz, programa bat onetsiko du urtero, artxibo publiko zein pribatuetan (nazionalak zein nazioartekoak) dauden Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak –originalak zein originalen kopia leialak izan– eskuratzeke edo kopiatzeke, edota horiekin lotura duten hitzarmenak sinatzeko.

30. artikulua. Dokumentu-funtsak berreskuratzea.

1. Gogora institutuak, dokumentazio-ondarearen eremuko sail eskudunarekin elkarlanean, lege honek biltzen duen epean Euskadiko dokumentu-funts publikoen desagerpenaren ikerketa bultzatuko du.
2. Eusko Jaurlaritzak, administrazio publikoekin elkarlanean, behar adina neurri sustatuko ditu Memoria Historikoarekin lotura duen eta Gerra Zibilean zein diktadura frankistan matxinatutako militarrek Euskadin konfiskatutako dokumentazio-ondarea berreskuratzeke, eta Euskadiko Artxibo Historikora transferitzeko.

31. artikulua. Dokumentuen berri izateko eskubidea.

1. Euskal dokumentazio-ondarea osatzen duten Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak eskuragarri daude, Euskal Kultura Ondareari buruzko maiatzaren 9ko 6/2019 Legean eta aplikagarriak diren bestelako arauetan ezarritakoarekin bat.
2. Herritarrek, eta batez ere ikerketa historikoaren arduradunek, dokumentu horiek errazago eskuratu ahal izateko, dokumentu horien digitalizazioa sustatuko da.

32. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoaren Dokumentazio Zentroa.

1. Gogora institutuak Memoria Historikoaren Dokumentazio Zentro bat izango du, Euskadiko Memoria Historikoari buruzko dokumentuak biltzeko, berreskuratzeke, ikertzeke, zabaltzeko eta nahi duenaren eskura jartzeko; halaber, Dokumentazio Zentro horrek babestu eta oinarri dokumental eta historikoa eman nahi die Eusko Jaurlaritzak, beste edozein administra-

zio publikok, horren menpeko erakunde independenteren batek edo elkarte pribatuek, Lege honen antzeko helburu sozialekin, Memoria Historikoari lotuta sustatzen dituzten ekintza, ekimen eta estrategiei.

Dokumentazio Zentroak Euskadiko Memoria Historikoari lotuta iker daitezkeen dokumentuak sortzen dituzten erakunde eta organismo guztiak erregistratuko ditu; hala, dokumentuak identifikatuko dira, eta zein arxivotan adieraziko, kontrol- eta hedapen-helburuetarako.

2. Ondore horietarako, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutua administrazio publikoekin, pertsona fisiko zein juridikoekin –publiko nahiz pribatuak–, Euskadiko artxi-boen sistemako organo eta zentroekin, eta, oro har, artxibo publiko eta pribatuekin lankidetzan arituko da, Euskadikoak zein kanpokoak, baldin eta Euskadiko Memoria Historikoarekin lotura duten dokumentuak badituzte.

IX. Kapitulua. Erakunde memorialisten onarpena, sustapena eta partaidetza

33. artikulua. Mugimendu memorialistaren onarpena.

Elkarte memorialistek gizartea kontzientziatzen laguntzen dute, Euskadiko Memoria Historikoa babesteko eta biktimen eskubideak defendatzeko; hortaz, lege honek biktimen interes legitimo kolektiboen titular gisa aitortzen ditu erakundeok.

34. artikulua. Erakunde memorialisten jardueraren sustapena.

Gogora institutuak, elkartegintza sustatzeko, honako hauek sustatuko ditu, besteak beste:

- a) Memoria Historikoari buruzko programetan elkarlana eta herritarren partaidetza sustatzeko neurriak.
- b) Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen Erregistroan inskribatuta dauden elkar-teei zuzendutako laguntza-programak eta laguntzak, lege honetan ezarritakoa betetzeko, aurrekontu-aukeren arabera.

35. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen Erregistroa.

1. Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen Erregistroa sortu da, izaera publikokoa. Bertan inskribatu ahal dira Euskal Autonomia Erkidegoan diharduten elkarte memorialistak, horien eta erregistratutako jardueren ezagutza, hedapena eta publizitatea errazteko; hala, Gogora Institutuarekin duten harremana ere arinduko da.
2. Erregistroan inskribatu ahal dira honako baldintza hauek betetzen dituzten elkarte, fundazio eta bestelako erakunde sozialak: legez eratuta egotea; Estatutuetan, helburuen artean, Euskadiko Memoria Historikoa edo biktimen eskubideen babesa agertzea; irabazi-asmorik ez izatea; Euskal Autonomia Erkidegoan jardutea, eta egoitza ere EAEn izatea.
3. Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Gogora Institutua izango da Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen Erregistroaren arduraduna.

36. artikulua. Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen partaidetza.

1. Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen Aholku Batzordea sortuko da, Gogorara atxikita, Euskadin diharduten erakunde memorialisten kontsulta eta parte-hartze organo kolegiatua izango dena. Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen zuzendaritzak zehaztuko du zeintzuk diren kontsulta organoan izena eman eta parte-hartzeko mekanismoak.
2. Sei hilabetero, Gogora institutuak Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen Aholku Batzordearen bilera deialdia egingo du informazioa emateko eta batzorde honen parte-hartzea bermatzeko memoria historikoko politika publikoen garapenean.

X. Kapituluua. Jarduketa eta antolakuntza administratiboa

37. artikulua. Gogora, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutua.

1. Gogora, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuari dagokio lege honek xedatutako neurriak sustatzea, bere ardura baita memoriari buruzko politika publikoak koordinatzea eta garatzea, azaroaren 27ko 4/2014 legean, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutua sortzekoan, ezarritakoarekin bat.
2. Haren egitura, funtzioak, antolakuntza eta araubide juridiko eta ekonomikoa 4/2014 Legean eta Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren Estatutuei buruzko azaroaren 3ko 204/2015 Dekretuan araututa daude.
3. Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren Zuzendaritza Kontseilua da urtero institutuaren aurrekontuen aurreproiektua, ekitaldi bakoitzerako jardueren plangintza eta jarduketa-ildo eta -gidalerro nagusiak onartzen dituen organoa, 4/2014 Legean xedatutakoari jarraikiz.

38. artikulua. Lau urterako Jarduketa Plana.

1. Gogora institutuaren Zuzendaritza Kontseiluak, legegintzaldi bakoitzaren hasieran, lau urterako plan bat onetsiko du, zeinak, besteak beste, Memoria Historikoari buruzko politika publikoak gidatuko dituen, eta horiek aurrera eramateko finantza-baliabideak zehaztuko.
2. Jarduketa Planak neurri zehatzak jasoko ditu kudeaketarako, ikerketarako eta dibulgaziorako, ekintza bakoitzaren denbora zehaztuta eta betetzen diren egiaztatzeko adierazleak ezarrita.
3. Halaber, Gogora institutuak, urtero, lege honen xede diren jardueren berarizko ebaluaketa egingo du eta urteko planak prestatuko ditu, hurrengo ekitaldirako helburuak eta lehentasunak finkatzeko. Urteko txostena Zuzendaritza Kontseiluari bidaliko zaio, hark aztertu, eztatidatu eta baloratu dezan. Era berean, Eusko Legebiltzarrari eta Euskadiko Memoria Historikoko Erakundeen Aholku Batzordeari bidaliko zaizkio, urteko plana eta urteko txostena, beraien ezagutzarako.

39. artikulua. Elkarlana tokian tokiko elkarteekin.

1. Tokiko euskal elkarteak Gogora Institutuarekin lankidetzan arituko dira beren eskumen-egikaritza lagungarria izan dadin lege honetan xedatutakoa betetzeko eta erakundearen helburuak erdiesteko.

2. Gogora institutua tokiko euskal elkarteekin lankidetzan arituko da haien eskualdeetan Memoria Historikoa ezagutarazteko, babesteko, sustatzeko eta dibulgatzeko, lege honetan xedatutako baldintzetan.

XI. Kapitulua. Zehapen araubidea

40. artikulua. Araubide juridikoa.

1. Lege honetan ezarritako obligazioak ez betetzea dakarten egiteak edo ez-egiteak kapitulu honi jarraikiz zehatuko dira, bestelako erantzukizunak alde batera utzi gabe.
2. Lege honetan tipifikatutako arau-haustek zehatzeko orduan, kontuan hartuko dira lege hau eta administrazio publikoen eta zehapen-prozedura administratiboaren araudi juridikoa, bai eta gure ordenamendu juridikoaren arau orokorrak ere.
3. Erantzule izango dira –egile moduan–, doloz edo zuhurtziagabekeriaz lege honen kontrako egiteak edo ez-egiteak burutzen dituzten pertsona fisikoak edo juridikoak. Halakorik balego, lege honetan aurreikusitako arau-hausteen erantzule solidario izango dira egite edo ez-egite horiek burutzea agindu duten pertsonak, edo ezinbesteko laguntzaile izan direnak.

41. artikulua. Arau-haustek.

1. Lege honetan xedatutakoari jarraikiz, arau-haustek oso larriak, larriak zein arinak izan daitezke.
2. Arau-hauste oso larriak dira:
 - a) Indusketak egitea 17.1 artikuluan aurreikusitako baimenik gabe.
 - b) Biktimen hobiak suntsitzea 16. artikuluan aipatutako lokalizazio-mapetako lursailetan, edo Euskadiko Memoria Historikoaren Leku batean.
3. Arau-hauste larriak dira:
 - a) Ustekabean gorpuzkiak aurkitu izana jakinarazteko obligazioa ez betetzea, arrazoi justifikaturik gabe, 18. artikuluan araberak.
 - b) Gorpuzkiak lekualdatzea, 17.3 artikuluan aurreikusitako baimenik gabe.
 - c) Edozein obra edo esku-hartze egitea Euskadiko Memoria Historikoaren Leku batean, biktimen hobiei eraginez, 17.1 artikuluan aipatutako baimenik gabe, non eta ez den arau-hauste oso larria.
 - d) Memoria Historikoaren kontrako elementuak kentzeko ebazpena ez betetzea, 24. artikuluan araberak.
 - e) Gerra Zibileko edo diktadura frankistako biktimen edo haien senideen duintasunaren kontrako adierazpen iraingarri edo laidogarriak egitea edo zabaltzea edozein hedabide, hitzaldi edo agerraldi publiko edo plataforma digitaletan, bai eta diktadura frankista edozein modutan gorestea ere, non eta jokabideen kategoria horiek ezin diren tipifikatu gorrotoa bilatzen duten delitutzat.
 - f) Autonomia Erkidegoko ordezkari publikoek eta funtzionarioek 1936ko kolpe militarra eta diktadura gorestea, edo haren apologia egiten duten adierazpen edo erakustaldiak egitea.
 - g) 1936ko kolpe militarra eta diktadura frankista, haren buruzagiak edo erregimen diktatorialaren erakundeak modu indibidualean edo kolektiboan ospatzea, gorestea edo goraiatzea bilatzen duen edonolako ekitaldi eta omenaldi gauzatzea.

h) Erregimen diktatorialari eutsi zioten pertsona, entitate edo erakundeen onarpena edo aitortza sustatzea.

4. Arau-hauste arinak dira:

- a) Euskadiko Memoria Historikoaren Lekuak bisitatzen uzteko obligazioa ez betetzea, 23. artikuluan aurreikusia.
- b) Euskadiko Memoria Historikoaren Leketako guneak edo altzariak kaltetzea, non eta ez den arau-hauste larria edo oso larria.

42. artikulua. Kalifikazioaren astungarria.

Arau bat berriro hautsiz gero, zehapen-ordenamendu juridikoari jarraikiz, hasieran arintzat jotako arau-haustea larri bihurtuko da, eta larria oso larri.

43. artikulua. Zehapenak.

1. Lege honetan tipifikatutako arau-hausteen zehapenak diruzkoak nahiz ez-diruzkoak izan daitezke.
2. Diruzko zehapenak isunak izango dira, arau-haustearen larritasuna aintzat hartuz, eta proportzionaltasun-printzipioa betez:
 - a) Arau-hauste oso larriak: 10.001 eta 150.000 euro arteko isuna.
 - b) Arau-hauste larriak: 2.001 eta 10.000 euro arteko isuna.
 - c) Arau-hauste arinak: 200 eta 2.000 euro arteko isuna.
3. Zehapen ez-diruzkoak osagarriak izango dira; hain zuzen ere, memoria historikoaren arloko dirulaguntza, hobari edo laguntza publikoak jasotzeko eskubidea galtzea gehienez bi, hiru edo bost urtean –arau-hausteak arinak, larriak edo oso larriak diren, hurrenez hurren–, eta memoria historikoaren arloan emandako dirulaguntza itzuli beharra, osoa edo zati bat. Zehapen osagarri hauek ezartzeko eta mailakatzeko, ordenamendu juridikoa betez egoki direnean eta bermeak errespetatuz, aintzat hartuko da ekintzen larritasuna eta oihartzuna, proportzionaltasun-printzipioaren arabera.

44. artikulua. Prozedura.

1. Memoria Historikoaren arloko arau-hausteak publikoki salatuko dira.
2. Lege honi jarraikiz arau-hauste izan daitekeen ekintza baten berri duten agintariak nahitaez jakinarazi behar diote memoria historikoaren arloan eskudun den Departamentuari.
3. Prozedurari hasiera emango zaio memoria historikoaren arloan eskudun den ofiziozko pertsona titularraren erabakiz, goiko aginduz, beste organo batzuen eskaera arrazoituz edo herritarren salaketaz.
4. Kapitulu honetako zehapenak ezartzeko orduan, kontuan hartuko dira administrazio publikoaren araubide juridikoa eta zehapen-prozedura administratiboa.

45. artikulua. Zehatzeko eskumena.

1. Kapitulu honetan aurreikusitako zehapenak ezartzeko eskumenaren jabe dira:
 - a) Memoria Historikoaren arloko eskudun den Departamentua: ehun mila euro arteko isunak.

- b) Gobernu Kontseilua: ehun mila eta ehun eta berrogeita hamar mila euro arteko isunak.
2. Aurreko atalean xedatutakoaz gain, arau-hausleen ustezko delituei dagozkien akzio penalei ekingo die memoria historikoaren arloan eskudun den Departamentuak, jurisdikzio-organo eskudunen aurrean.

Xedapen gehigarriak

Lehenengo xedapen gehigarria. Diruzko erreparazio-neurriak.

Gogora institutuak hala proposaturik, eta Gobernu Kontseiluaren erabakiz, batzorde tekniko bat izendatuko da eta, lege hau indarrean sartzetik denetik urtebeteko epean, azterlan bat aurkeztuko du, estatuko nahiz erkidegoko araudian onartutako biktimentzako diruzko erreparazio-neurriak deskribatuz, eta ondorioak aterako ditu estaldura mailaz eta hutsune konpongarriez. Azterlan hori Gogoraren Zuzendaritza Kontseiluari igorri, hark kalteordain osagarri horiek bidezkoak eta bideragarriak diren balioetsi eta, hala badagokio, proposatu eta abiarazi egingo ditu.

Bigarren xedapen gehigarria. Memoria Historikoaren Lekuak, Guneak eta Ibilbideak.

Lege hau indarrean sartu eta urtebeteko epean, Gobernu Kontseiluak Dekretu bat onartuko du memoria historikoaren arloan eskudun den erakundeak hala proposaturik, Euskadiko Memoria Historikoaren Lekuen Katalogoa sortuz, lege honen 23. artikuluko ezaugarriak betetzen dituzten guneak, altzariak edo bazterrak ezagutarazi eta kontrolatzeko, bai eta antolatu eta inskribatzeko ere.

Halaber, arautu egingo da katalogo horretako lekuen iraupena, identifikazioa seinalizazioa, babesa, zaintza eta mantentzea, daukaten balioari eusteko, bai eta aurrez adierazitako egun eta orduetan titularrek herritarrei bisitan joaten uztea ere, Administrazioak ikuskatu ahal izatea, eta lekuaren egoeraz eta erabileraz administrazio publiko eskudunek eskatutako informazioa ematea.

Lehenengo xedapen iragankorra. Izapidetutako prozedurak.

Hasi eta lege hau indarrean jartzean amaitu gabe dauden prozedurak izapidetuko dira haiek hasi zituen araudiari jarraikiz.

Bigarren xedapen iragankorra. Dokumentu-funtsak berreskuratzea.

Eusko Jaurlaritzak jarduerak egingo ditu Euskadiko Memoria Historikoari buruzkoa den eta Estatuko Administrazioaren jabetzako den funts-ondarea Euskadiko Artxibategi Historikora eramateko, Espainiako Gobernuarekin adosturik, artxibo judizialak izan ezik, horiek berariazko beren arautegiari jarraituko baitiote.

Xedapen indargabetzaile bakarra. Arauak indargabetzea.

Lege honen edukiaren kontra doazen maila bereko edo beheragoko xedapen guztiak indargabetuta daude.

Azken xedapenetan lehena. Araudiaren garapena.

Lege honen araudia garatzeko, aintzat hartuko da Jaurlearitzari buruzko ekainaren 30eko 7/1981 Legearen 18.c) artikulua.

Azken xedapenetan bigarrena. Indarrean sartzea.

Lege hau indarrean sartuko da Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratutako egunaren biharamunean.